

Sygn. akt I C 946/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2020 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Lidia Grzelak

Protokolant sądowy Jadwiga Bramowicz

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2020 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. B. i I. B.

przeciwko P. M.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I powództwo oddala;

II zasądza od powodów A. B. i I. B. solidarnie na rzecz pozwanego P. M. kwotę 2417,00 zł (dwa tysiące czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 946/16

UZASADNIENIE

Powodowie A. B. i I. B. w dniu 19 września 2016 r. wnieśli pozew przeciwko P. M. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powodów czynności prawnej dokonanej w formie aktu notarialnego z dnia 25 marca 2014 r. sporządzonym przez notariusza E. Z. prowadzącą Kancelarię Notarialną w C. w postaci umowy darowizny nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) zawartej pomiędzy pozwanym P. M. a jego ojcem M. M.. Wnosili ponadto o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego P. M. zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany P. M. wnosił o oddalenie powództwa. Wnosił o zasądzenie na swoją rzecz od powodów zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 10 lutego 2017 r. Sąd udzielił zabezpieczenia powodom A. B. i I. B. na czas trwania procesu przez ustanowienie zakazu zbywania przez pozwanego P. M. nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr KW (...).

W toku procesu powodowie małż. B. podtrzymali swoje dotychczasowe stanowisko.

Pozwany P. M. z uwagi na treść ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r. wnosił o umorzenie postępowania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Prawomocnym wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2015 r. w sprawie I C 24/15 Sąd Rejonowy w Ciechanowie z powództwa I. B. i A. B. przeciwko M. M. i P. M. o zapłatę umorzył postępowanie w sprawie w stosunku do M. M. oraz oddalił powództwo w stosunku do P. M., obciążając jednocześnie solidarnie I. B. i A. B. zwrotem kosztów procesu w kwocie 2417,00 zł na rzecz P. M. (akta I C 24/15).

Wyrokiem zaocznym z dnia 22 marca 2016 r. wydanym w sprawie I C 962/15 Sąd Rejonowy w Ciechanowie zasądził od M. M. solidarnie na rzecz I. B. i A. B. kwotę 40000,00 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy procentowej kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym od dnia 2 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty. Prawomocnym wyrokiem z dnia 21 sierpnia 2018 r. wydanym w sprawie I C 899/17 Sąd Rejonowy w Ciechanowie uchylił powyższy wyrok zaoczny i zasądził od M. M. solidarnie na rzecz I. B. i A. B. kwotę 40000,00 zł z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy procentowej kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym, nie więcej niż odsetki maksymalne za opóźnienie od dnia 2 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3600,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (akta i C 899/17).

M. M. i P. M. łączą z I. i A. małż. B. więzy rodzinne; M. M. był mężem siostrzenicy I. B., a P. M. jej synem (bezsporne).

Podstawę roszczeń I. i A. małż. B. była umowa pożyczki z dnia 1 sierpnia 2011 r. zawarta przez nich z M. M.. Kwota pożyczki nie została dotychczas zwrócona (bezsporne).

Zwrot pożyczki miał nastąpić do dnia 1 sierpnia 2013 r. (umowa k. 93 akt I C 899/17).

W dniu 25 marca 2014 r. M. M. zawarł z synem P. M. umowę darowizny nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) (umowa k. 35 – 37).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 9 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie w sprawie I C 301/17 odrzucił skargę M. M. o wznowienie postępowania w sprawie I C 962/15 (akta I C 301/17).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2017 r. odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie usiłowania w dniu 17 marca 2017 r. w N. doprowadzenia P. M. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez wysłanie do niego ostatecznego wezwania przedsądowego do zapłaty kwoty 3600,00 zł na poczet korzystania z pasa dojazdowego usytuowanego na działce nr (...) należącej do I. i A. B. tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 286 § 1 kk oraz w sprawie uporczywego nękania w bliżej nieokreślonym czasie ale nie później niż do dnia 4 kwietnia 2017 r. w N. P. M. przez I. i A. małż. B. poprzez wielokrotne pomawianie go o posiadanie zadłużenia wobec tych osób tj. o przestępstwo z art. 190a § 1 kk, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 kpk wobec ustalenia, iż czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego (akta PR Ds. 442/2017).

W dniu 1 kwietnia 2019 r. A. B. i I. B. zawarli z P. M. ugodę w celu polubownego zakończenia postępowań w sprawach I C 946/16 oraz I C 1626/18. W § 1 ugody strony zobowiązały się do przeniesienia wzajemnie na swoją rzecz części nieruchomości położonych w N. o powierzchni 0,0097 ha, stanowiących część działek oznaczonych numerami (...). W § 2 ugody I. i A. małż. B. zrzekli się w stosunku do P. M. wszelkich roszczeń wynikających z procesu w sprawie I C 946/16, zaś P. M. w § 3 tejże ugody zrzekł się wszelkich roszczeń wynikających z procesu w sprawie I C 1626/18. W § 5 ugody małż. B. cofnęli pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w stosunku do P. M. w sprawie I C 946/16, zobowiązując się do złożenia w sprawie I C 946/16 w terminie 3 dni od podpisania ugody oświadczenia w tym przedmiocie do sądu. W § 6 ugody P. M. cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w stosunku do A. B. w sprawie I C 1626/18, zobowiązując się do złożenia w sprawie I C 1626/18 w terminie 3 dni od podpisania ugody oświadczenia w tym przedmiocie do sądu (ugoda k. 147 – 148).

Pismem procesowym z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie I C 1626/18 z powództwa P. M. przeciwko A. B. o przywrócenie posiadania nieruchomości, P. M. cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia. Termin rozprawy wyznaczony na dzień 12 czerwca 2019 r. został odwołany. Sąd powiadomił A. B. o cofnięciu pozwu przez P. M. ze

zrzeczeniem się roszczenia. Prawomocnym postanowieniem z dnia 7 czerwca 2019 r. Sąd umorzył postępowanie w sprawie (akta I C 1626/18).

I. B. i A. B. nie cofnęli pozwu w sprawie I C 946/16 (bezsporne).

I. B. i A. B. twierdzili, że nie podpisywali ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r. o treści złożonej do akt sprawy. A. B. wskazał, że przeczytał ugodę przed podpisaniem, ale treść dotyczyła wyłącznie cofnięcia roszczeń przez P. M.. Natomiast I. B. przyznała, że nie czytała ugody, gdyż chwilę wcześniej widziała jak podpisywał ją mąż A. B.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 4 marca 2020 r. umorzono dochodzenie w sprawie podrobienia w kwietniu 2019 r. w C. podpisów A. B. i I. B. na dokumencie ugody zawartej w dniu 1 kwietnia 2019 r. dotyczącej roszczeń w prowadzonych postępowaniach przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie Wydział I Cywilny w sprawach sygn.. akt I C 946/16 i I C 1626/18 tj. o przestępstwo określone w art. 270 § 1 kk na zasadzie art. 17 § 1 pkt 1 kpk wobec ustalenia, iż czynu nie popełniono (zeznania powoda A. B. k. 164 v, zeznania powódki I. B. k. 164 v, akta PR Ds. (...)2019).

Pismem procesowym z dnia 2 marca 2020 r. I. B. i A. B. złożyli oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w ugodzie z dnia 1 kwietnia 2019 r. dotyczącej roszczeń w postępowaniach w sprawach I C 946/16 oraz I C 1626/18 Sądu Rejonowego w Ciechanowie, wskazując, że podpisy na trzeciej stronie ugody zostały złożone przez nich pod wpływem błędu, gdyż działali pod presją czasu wobec oświadczenia P. M., że musi złożyć pismo w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie do godziny 9:00 (oświadczenie k. 150).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt spraw I C 24/15, I C 899/17 (poprzednio I C 962/15) oraz I C 1626/18 Sądu Rejonowego w Ciechanowie, akt Ds. 442/2017 oraz Ds. (...)2019 Prokuratury Rejonowej w Ciechanowie, zebranych w sprawie dokumentów, a w szczególności umowy darowizny (k. 35 – 37), ugody (k. 147 – 148), oświadczenia (k. 150), zeznań pozwanego P. M. (k. 164 v – 165) oraz częściowo zeznań powodów I. B. (k. 164 v) i A. B. (k. 164 v).

Podkreślić należy, że bezspornym był w niniejszej sprawie konflikt na tle finansowym oraz w zakresie prawa własności nieruchomości pomiędzy powodami małż. B. a pozwanym P. M. oraz jego ojcem M. M., na co wskazują akta postępowań zarówno cywilnych, jak i karnych toczących się z udziałem stron.

Istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy mają treść ugody pozasądowej zawartej przez strony w dniu 1 kwietnia 2019 r. oraz oświadczenia powodów z dnia 2 marca 2020 r. o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego w ugodzie z dnia 1 kwietnia 2019 r. oświadczenia woli. Rola tych dokumentów zostanie omówiona poniżej. Wskazać jednak należy, że stanowiły one również podstawę oceny zeznań powodów co do okoliczności ich sporządzenia i podpisania. Powodowie w tym zakresie zmieniali swoje twierdzenia, co do samego faktu podpisania ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r., następnie treści tego dokumentu oraz okoliczności podpisania ugody. Twierdzenia te nie znalazły potwierdzenia w sprawie PR Ds. 2132/2019, jak również treść zeznań powodów różni się z treścią oświadczenia złożonego przez powodów w piśmie z dnia 2 marca 2020 r. adresowanego do pozwanego P. M..

Sąd ustalił, że pozwany P. M. otrzymał adresowane do niego pismo powodów z dnia 2 marca 2020 r. stanowiące oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli. Wskazać należy, że przedmiotowe pismo zostało złożone do akt sprawy przez pełnomocnika pozwanego przy piśmie z dnia 9 marca 2020 r., co wskazuje, że przed tą datą zostało doręczone pozwanemu P. M..

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, powództwo I. B. i A. B. nie zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania powodów małż. B. w niniejszej sprawie stanowi przepis art. 527 § 1 kc, zgodnie z którym, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu

należytej staranności mogła się dowiedzieć. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 kc).

Celem tej instytucji jest zatem ochrona interesów wierzyciela na wypadek nielojalnego (nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osoby trzeciej lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności. Konstrukcja ochrony pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią z pokrzywdzeniem wierzyciela. Ochrona ta polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego. W razie uwzględnienia tego żądania przez sąd wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły. Zapadły wyrok uwzględniający powództwo oparte na skardze pauliańskiej, ma charakter konstytutywny i wywołuje skutki *ex tunc*, a zaskarżona umowa w stosunku wierzyciela traktowana jest tak, jakby w ogóle nie była zawarta. Uznanie umowy za bezskuteczną jedynie wobec powoda (wierzyciela) oznacza, że umowa ta pozostaje ważna i nadal wywołuje zamierzone przez jej strony skutki prawne w takim zakresie, w jakim można to pogodzić z realizacją roszczeń wierzyciela.

W niniejszej sprawie przedmiotem skargi powodów jest czynność prawna w postaci umowy darowizny nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) przez dłużnika M. M. na rzecz P. M., jego syna, zawarta dnia 25 marca 2014 r.

Skuteczność żądania uznania czynności za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela jest uwarunkowana spełnieniem wskazanych w art. 527 kc przesłanek, tak obiektywnych, jak i subiektywnych. Analizując przepis art. 527 kc stwierdzić należy, że przesłankami skargi pauliańskiej są:

1. pokrzywdzenie wierzyciela, jeżeli skutkiem czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
2. działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a także
3. wiedza lub niezachowanie należytej staranności przy możliwości dowiedzenia się przez osobę trzecią o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, przy czym wymienione przesłanki muszą być spełnione łącznie.

Ciężar udowodnienia istnienia tych przesłanek spoczywa na wierzycielu tj. powodach w sprawie niniejszej (art. 6 kc).

Zgodnie z art. 527 § 2 kc, czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W judykaturze przyjmuje się, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 kc oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r. w sprawie III CKN 554/98). Jak wskazano powyżej, stosownie do art. 527 § 3 kc, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

To, czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia, tj. wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r. w sprawie V CKN 280/00, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2003 r. w sprawie II CKN 299/01, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004 r. w sprawie II CK 367/03, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie III CSK 8/06).

Powyższe okoliczności nie były jednak przedmiotem badania przez Sąd w niniejszej sprawie. Wskazać bowiem należy, że w toku procesu, powodowie małż. B. i pozwany P. M. zawarli w dniu 1 kwietnia 2019 r. ugodę pozasądową w zakresie wzajemnych roszczeń w toczących się przez tut. Sądem procesach w sprawach I C 1626/18 z powództwa P. M. przeciwko A. B. o przywrócenie posiadania oraz w sprawie niniejszej. Ponadto strony uzgodniły zamianę części działek o powierzchni 0,0097 ha po ich geodezyjnym wydzieleniu. Strony złożyły oświadczenia o zrzeczeniu się wszelkich roszczeń dochodzonych w sprawach I C 946/16 oraz I C 1626/18. Zarówno małż. B., jak i P. M. zobowiązali się do złożenia w terminie trzech dni od podpisania ugody do sądu oświadczenia o cofnięciu pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia.

Jak wskazano powyżej, pozwany P. M. zrealizował zobowiązanie wynikające z przedmiotowej ugody i cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w sprawie I C 1626/18, czego następstwem było umorzenie postępowania w sprawie.

Natomiast powodowie małż. B., pomimo złożonego oświadczenia, nie cofnęli pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia w sprawie niniejszej.

Początkowo kwestionowali podpisanie przez siebie ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r., następnie kwestionowali jej treść, która – według ich twierdzeń – miała inną treść w czasie jej podpisywania przez nich, a ostatecznie złożyli oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego w ugodzie z dnia 1 kwietnia 2019 r. oświadczenia woli jako złożonego pod wpływem błędu wywołanego przez pozwanego P. M..

Niewątpliwie, kwestią decydującą dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest ocena czy powodowie małż. B. skutecznie uchylili się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli w § 2 ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r. w zakresie zrzeczenia się wszelkich roszczeń dochodzonych w sprawie I C 946/16 w stosunku do pozwanego P. M..

W ocenie Sądu, nie ma natomiast bezpośredniego wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy treść § 5 wskazanej ugody, w którym powodowie złożyli oświadczenie o cofnięciu pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia w stosunku do P. M. w sprawie I C 946/16, gdyż – jak wynika z dalszej części tego zapisu – powodowie zobowiązali się złożyć stosowne oświadczenie do sądu w terminie 3 dni od podpisania ugody, czego nie wykonali. Nie można zatem uznać, że powodowie cofnęli pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w niniejszej sprawie, skoro warunkiem było złożenie przez nich takiego oświadczenia do sądu.

Pozostaje zatem do rozważenia kwestia skutecznego uchylenia się przez powodów od skutków prawnych złożonego w § 2 wskazanej ugody oświadczenia o zrzeczeniu się wszelkich roszczeń dochodzonych w sprawie I C 946/16 w stosunku do pozwanego P. M..

W pierwszej kolejności wskazać należy, że, jak podkreślił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 października 2005 r. wydanym w sprawie III CK 48/05, możliwość skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia zależy wyłącznie od decyzji składającego to oświadczenie, druga strona nie może przeszkodzić powstaniu skutków uchylenia, ani też zapobiec unieważnieniu czynności prawnej. Jeżeli jednak druga strona trwa przy stanowisku, że uchylenie się jest bezpodstawne, wówczas możliwe jest rozstrzygnięcie przez sąd, czy było ono uzasadnione. Rozstrzygnięcie sądu ma charakter deklaracyjny i może nastąpić zarówno w oddzielnym postępowaniu (w sprawie o stwierdzenie nieważności czynności prawnej w wyniku uchylenia się od skutków oświadczenia woli) jak i w każdym postępowaniu, w którym skuteczność oświadczenia woli ma znaczenie dla rozstrzygnięcia o zgłoszonym w nim żądaniu. Przedmiotem oceny sądu jest zasadność i podstawy uchylenia się od skutków oświadczenia woli. W razie sporu sąd bada, czy spełnione zostały przesłanki błędu prawnie doniosłego i czy uchylenie się od skutków oświadczenia woli nastąpiło w sposób prawem przewidziany.

W ocenie Sądu, powodowie I. i A. małż. B. nie uchylili się skutecznie od skutków prawnych swojego oświadczenia z dnia 1 kwietnia 2019 r. w zakresie zrzeczenia się wszelkich roszczeń w stosunku do pozwanego P. M. w sprawie I C 946/16.

Wskazać należy, że zgodnie z art. 917 kc, przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać. Stosownie zaś do art. 918 § 1 kc, uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy.

Uгода to zatem umowa, w której strony czynią sobie wzajemnie ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego. Celem ugody jest uchylenie niepewności co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnienie ich wykonania albo uchylenie sporu istniejącego albo mogącego powstać. Do ugody mają zastosowanie ogólne przepisy dotyczące umów. Jest to czynność prawna konsensualna, wzajemna, chociaż niekoniecznie ekwiwalentna, wywołująca skutki obligacyjne.

Błąd przy ugodzie musi odnosić się nie do treści zawartej ugody, ale do stanu faktycznego, który strony uważały za niewątpliwy. Stan faktyczny to ogół zdarzeń prawnych decydujących o powstaniu i istnieniu oraz wyznaczających treść i zakres stosunku prawnego, którego ugoda dotyczy. Wiedza stron o stanie faktycznym wyłączałyby powstanie sporu lub niepewności co do łączącego je stosunku prawnego. Błędne wyobrażenie musi istnieć po obu stronach ugody. Błąd jednej tylko z nich nie daje możliwości uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli.

Zgodnie z art. 88 § 1 kc, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Z treści przytoczonego przepisu wynika jednoznacznie, że nie stawia on co do formy omawianego oświadczenia innych niż przewidziane w nim wymagań. Każde zatem oświadczenie - co podkreśla się w literaturze i w orzecznictwie - złożone na piśmie i wyrażające jasno wolę uchylającego się jest wystarczające.

Z treści złożonego przez powodów oświadczenia z dnia 2 marca 2020 r. wynika, że nie zapoznali się dokładnie z treścią ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r., nie mieli okularów; działali ponadto pod presją czasu, gdyż – jak twierdzą – pozwany P. M. wyjaśnił, że musi złożyć podpisaną przez nich ugodę w sądzie przed godziną 9:00 i chce cofnąć pozew przeciwko A. B. o naruszenie posiadania. Treść tego oświadczenia sprzeczna jest z treścią zeznań złożonych przez powodów na rozprawie w dniu 3 listopada 2020 r. Powód A. B. wskazał wówczas, że podpisał ugodę, jednakże innej treści, zaś powódka I. B. przyznała, że nie czytała ugody, gdyż widziała przez okno jak podpisywał ją mąż. Wskazać należy, że powodowie nie wykazali, do czego są zobowiązani z mocy art. 6 kc, że na umowie podrobiono ich podpisy, że zmieniono w jakikolwiek sposób treść umowy. Brak jest również okoliczności wskazujących na „presję czasu”. Tego dnia nie odbywała się rozprawa w żadnej z objętych ugodą spraw, w żadnej z tych spraw nie biegł stronom termin na podjęcie czynności procesowych. Nie było zatem konieczności natychmiastowego podpisania ugody, powodowie mieli czas i możliwość zapoznania się z jej treścią, zgłoszenia uwag do jej treści, skonsultowania jej treści z pełnomocnikiem lub odmówienia jej podpisania. Podnoszone przez powodów okoliczności nie mają charakteru błędu, w tym wywołanego przez pozwanego P. M., którego skutkiem jest skuteczne uchylenie się od skutków prawnych złożonego w ugodzie z dnia 1 kwietnia 2019 r. oświadczenia o zrzeczeniu się roszczenia.

Odnosząc się do złożonego w § 2 ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r. oświadczenia powodów małż. B. o zrzeczeniu się wszelkich roszczeń w stosunku do pozwanego P. M. w sprawie niniejszej, uznać należy, że zrzeczenie się tych roszczeń ma charakter materialnoprawny, którego skutkiem procesowym jest oddalenie powództwa jako niezasadnego materialnoprawnie. W wyroku z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie I PK 142/08 Sąd Najwyższy podkreślił, że w wypadku wytoczenia powództwa mimo zrzeczenia się roszczenia lub zwolnienia z długu skutek procesowy jest taki sam: powództwo podlega oddaleniu jako nieuzasadnione materialnoprawnie.

Co do zasady, jak wynika z treści art. 203 § 4 kpc, sąd jest związany zrzeczeniem się roszczenia. Sąd może bowiem uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się roszczenia lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa.

W ocenie Sądu, nie może budzić wątpliwości, że zrzeczenie się roszczenia w niniejszej sprawie jest sprzeczne z prawem lub ma na celu obejście prawa. Ocena treści ugody z dnia 1 kwietnia 2019 r. poprzez pryzmat treści art. 58 kc, w tym przepisu § 2 tegoż artykułu, zgodnie z którym nieważna jest czynności sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, musi również prowadzić do wniosku, że nie nastąpiło w niniejszej sprawie naruszenie tych zasad. Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem, czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego to czynność naruszająca podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania, słuszności, moralności i godziwości. Wymaganie zgodności czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego jest zagadnieniem kontekstu faktycznego, tj. okoliczności danego wypadku. Przy ocenie zgodności ugody z zasadami współżycia społecznego nie można pomijać przyczyn zawarcia tej ugody i okoliczności towarzyszących jej zawarciu. Należy jednak wskazać, że sama nieekwiwalentność świadczeń nie stanowi wystarczającej przesłanki uznania umowy (ugody) za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego i w konsekwencji nieważną (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 października 2015 r. w sprawie I ACa 518/15).

Podkreślić należy, że pomiędzy stronami oraz M. M., ojcem pozwanego P. M., toczyło się kilak postępowań cywilnych i karnych. Pozwany P. M. jest krewnym powódki I. B. (wnukiem jej siostry). Ugoda z dnia 1 kwietnia 2019 r. kończyła spór również w sprawie wytoczonej przez P. M. A. B.. Powyższe okoliczności wskazują, że zawarcie ugody nie stanowiło naruszenia zasad współżycia społecznego.

W związku z powyższym Sąd uznał, że powodowie A. i I. małż. B. skutecznie w dniu 1 kwietnia 2019 r. zrzekli się roszczenia w stosunku do pozwanego P. M. dochodzonego w sprawie niniejszej, czego konsekwencją jest oddalenie powództwa.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Sąd zasądził zatem od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 2417,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, których wysokość została ustalona stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, przy uwzględnieniu wskazanej wartości przedmiotu sporu.